

Jordbruksdepartementet

REMISSYTTRANDE

Jo 2010/1120

Promemoria Älgförvaltning

Skogsindustrierna har lämnats möjlighet att yttra sig över rubricerade promemoria.

HUVUDSAKLIGA SYNPUNKTER

Skogsindustrierna stödjer förslaget att jakten efter älg ändras i syfte att åstadkomma en ekosystembaserad lokal älgförvaltning. Den föreslagna kompletteringen av älgskötselområden med övergripande förvaltningsområden är enligt Skogsindustriernas mening en förutsättning för att kunna åstadkomma en sådan förvaltning. Vi stödjer också att nuvarande regler om licensjakt förenklas. Sammanfattningsvis vill vi understryka följande positiva delar i promemorian:

- att vuxen älg får jagas även utanför ÄSO i de fall ett tillräckligt stort jaktområde ej vill eller får ansluta sig till ett närliggande ÄSO.
- att en fakta- och kunskapsbaserad jakt eftersträvas
- att nödvändiga beslutsunderlag ska insamlas och sammanställas på ett enkelt, enhetligt och smidigt sätt, dvs inom ramen för ett gemensamt datasystem
- att lokal/regional finansiering eftersträvas, dvs att inbetalda fällavgifter i princip ska användas för att täcka förvaltningskostnader inom resp ÄFO.
- att ett nationellt råd för älgförvaltning bildas.

Därutöver föreslår vi följande tillägg och modifieringar för att skapa en smidigt fungerande älgförvaltning.

- Tydliggör beslutsprocessen i kedjan VFD-ÄFO-ÄSO-jaktområde (se bilaga)
- Bilda ett Älg-AU, klövviltsutskott, bestående av markägare och jägare som knyts till VFD. Detta AU har huvudansvaret för att få till stånd väl fungerande ÄFG genom att samordna nominering av kunniga och lämpliga företrädare för resp. kategori.
- Renodla den gemensamma IT-plattformen till ett smidigt verktyg för älgförvaltning (information till jaktlag, rapportering, sammanställning osv). Övriga intressenter och funktioner som länsstyrelsens eller markägarnas ekonomisystem, SLUs miljöanalys, forskare m fl kan hämta

underlag från den gemensamma databasen, men utan att belasta systemet med olika specialfunktioner.

- Tydliggör att alla jaktområden ska registreras i den gemensamma databasen.
- Inför skyldighet för alla jaktområden över viss storlek att rapportera observationer av älg under jakten (älgobs) enligt en gemensam och enhetlig mall.

DETALJERADE SYNPUNKTER

Skogsindustriernas konstaterar att utredningen ”Uthållig älgförvaltning i samverkan” tillsammans med de ändringar som promemorian innehåller har goda förutsättningar att ge en ekosystembaserad lokal älgförvaltning. Eftersom vi tidigare kommenterat utredningen koncentreras följande synpunkter till det som tillkommit i Utkastet till lagrådsremiss.

4.2 Administration av älgförvaltningen

Den 1 februari inrättades viltförvaltningsdelegationer inom varje länsstyrelse. Delegationernas uppgift är bland annat att besluta om övergripande riktlinjer för älgförvaltningen i länet. Det är oklart beskrivet i förordningen vad som avses med övergripande riktlinjer. Viltförvaltningsdelegationer är ett nytt begrepp som, under förutsättning att den nya lagförslaget går igenom, redan från älgjakten 2011 kommer att besluta om frågor kopplade till ett nytt älgförvaltningssystem. Det är viktigt att det tydliggörs vilken typ av beslut som delegationerna ska fatta, hur samverkansprocessen ska se ut och hur beslutsgången kopplas till den föreslagna älgförvaltningsmodellen.

Länsstyrelsen och Viltförvaltningsdelegationen måste i normalfallet följa och förlita sig på älgförvaltningsgruppernas förslag, inte minst för att motivera dessa engagerade personer att lägga ner tid och kraft på väl underbyggda beslut. Till Viltförvaltningsdelegationerna bör knytas ett klövviltsutskott med lika antal företrädare för markägare och jägare.

Ev. beslut om lägst nivå för älgtäthet med anledning av rovdjursförekomst är faktiskt att frånga ekosystemtanken. Viltförvaltningsdelegationerna kan inte ta beslut om minimiantal älgar!

Skogsindustrierna lämnar i en bilaga till detta remissvar ett förslag på hur arbetsgången vid fastställande av årligt avskjutningsmål kan utformas.

5.1 Dagens älgförvaltning behöver förändras.

Skogsindustrierna stödjer helt regeringens bedömning att dagens älgförvaltningssystem bör förändras i syfte att skapa en älgstam av hög kvalitet i balans med betesresurserna och där hänsyn bland annat tagits till skador på skog

och inverkan på övrig biologisk mångfald. Skogsindustrierna delar också regeringens syn på skälen till denna bedömning men vill göra en del tillägg.

- Vanligen anges betesskador på skog som en av de största negativa effekterna av en för stor älgstam. Nyligen presenterade studier av Skogforsk har påvisat att även tillväxtnedsättningen kan vara betydande. Ett bestånd som för ca 30 år sedan hade knappt 10 procent skadade stammar har hägnats och utvecklingen har sedan jämförts med en ohägnad del av samma bestånd och med ett kraftigt betesskadat bestånd som vid samma tidpunkt hade drygt 80 % skadade stammar. Även i det skadade beståndet har en del hägnats. Efter 28 år har det hägnade/oskadade beståndet en produktion på 180 m³sk/ha. De oskadade som lämnats ohägnat och det skadade/hägnade hade båda en produktion på 100 m³sk/ha. Det skadade/ohägnade hade en produktion på knappt 60 m³sk/ha. Lägg därtill att många stammar haft så dålig utveckling att de antingen röjs bort eller bara går att använda som massaved. De ekonomiska konsekvenserna för skogsägaren beskriver Skogforsk på kort sikt som utebliven gallringsintäkt och på lång sikt som mindre volym sågtimmer och massaved och nedklassning av timmerkvalitet. För kort sikt beskrivs konsekvenserna för tallsågverken som minskad tillgång på klentimmer och på lång sikt minskad tillgång på timmer och sämre kvalitet.
- Skogsbruk anges som en viktig faktor för att andelen löv med grov diameter är låg. Det kan ha varit så längre tillbaka i tiden men i dagens certifierade skogsbruk sparas bärande och grovbarkiga lövträd och andelen löv totalt i landskapet ökar. Problemet under de senaste ca 30 åren inom områden med högt betestryck är att rekryteringen av nya lövträd har minskat eller helt uteblivit, särskilt av för viltet begärliga träslag.
- Ett avsnitt om betesproblemen bör kompletteras med sambandet hyggesareal- älgpopulation - betesskador. Den utan jämförelse största foderresursen för älg utgörs av hyggets och den efterföljande ungskogens vegetation. Med hjälp av Skogsstyrelsens statistik om hyggesareal och uppgifter om bördighet kan fodertillgång och storlek på en älgpopulation som endast orsakar acceptabla skador prognostiseras.

Skogsindustrierna delar regeringens bedömning om bristande helhetssyn och styrning i dagens älgförvaltning. Såväl tilldelning som avskjutning riskerar att bli för försiktig.

5.2 En kunskapsbaserad älgförvaltning

Skogsindustriernas delar regeringens bedömning och vill särskilt understryka betydelsen av

- en adaptiv förvaltning med kunskapsuppbyggnad, åtgärdsplanering, uppföljning och kontinuerlig justering mot uppsatta mål
- att en ekosystembaserad lokal förvaltning måste ha en struktur för att fastställa en målsättning för älgstammen och tillgång till styrmedel som

gör det möjligt att nå denna målsättning. Kunskap och uppföljning är ovärderligt i sammanhanget.

- Att jakten ska vara produktionsanpassad vilket innebär att en anpassning också måste ske till förekomsten av rovdjur för vilka älgen är ett bytesdjur.

Skogsindustrierna ser samtidigt en risk i att den ekosystembaserade ansatsen med kunskapsbaserade mål och kontinuerlig uppföljning/justering mot uppsatta mål blir föremål för politiska justeringar i viltförvaltningsdelegationerna som ju är en blandning av politiker och intresseorganisationer. Ett ekosystem kan aldrig uthålligt förvaltas ”uppifrån” (människans önskemål) utan måste ske med utgångspunkt från produktionsförutsättningarna. När älgstammen är i balans med betestillgången bör jakten anpassas till reproduktionen precis som det föreslås i promemorian.

6.1 Älgförvaltningsområden

Skogsindustrierna delar regeringens bedömning om behov och inrättande av älgförvaltningsområden, om inrättande av älgförvaltningsgrupper samt om deras representation och uppgifter.

I regeringens förslag framgår att älgskötselområden inte får delas av en gräns mellan två förvaltningsområden. Av praktiska skäl är detta inte rimligt. Det finns älgskötselområden som delas av vägar med viltstängsel. Stängslen är så effektiv att det i praktiken skiljer olika populationer. Enklast är att låta befintliga älgskötselområden/jaktlag rapportera avskjutning till olika älgförvaltningsområden. Förekomsten av viltstängsel längs längre vägsträckor medför också att det inte alltid kommer att vara naturgivna förutsättningar som används vid indelning i älgförvaltningsområden.

Under avsnittet om Viltförvaltningsdelegationernas roll ges exempel på övergripande riktlinjer. Vi vill fästa regeringens uppmärksamhet på att ev. beslut om lägsta nivå för älgtäthet med anledning av rovdjursförekomst faktiskt är att frångå ekosystemtanken. Viltförvaltningsdelegationerna kan inte ta beslut om minimiantal älgar!

Älgförvaltningsområden bör på sikt även kunna omfatta förvaltning av övriga klövvilt.

6.2 Älgskötselområden

Skogsindustrierna tillstyrker i huvudsak regeringens förslag om älgskötselområden. Vi vill dock understryka att det finns en risk att sätta minimiantalet får en bromsande effekt när älgstammen måste minskas. Områdenas storlek bör fastställas mot bakgrund av långsiktigt möjlig avskjutning. Vi föreslår därför att 33§ i jaktlagen i stället för en definition av avskjutning i antal älgar får en lydelse som säger att ”regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om minsta avskjutning för att registreras som älgskötselområde”.

Det måste finnas en möjlighet att lämna ett ÄSO om inte det fungerar. Det skall vara frivilligt att ansluta och samverka och det bör vara förmånligt att ingå i ett sådant område men det måste också vara möjligt att lämna detta.

Stadgar och riktlinjer för ÄSO måste arbetas om och förtydligas. Utredningen "Uthållig älgförvaltning i samverkan" föreslog att Naturvårdsverket får uppdrag att ta fram nya riktlinjer för ÄSO. Det bör ske i samverkan med markägarna och jägarorganisationerna. Idag finns det ingen enhetlig manual för det arbetet över landet.

Skogsindustrierna understryker att ÄSO:s förvaltnings- och skötselplaner ska bygga på ÄFO:s men understryker samtidigt vikten av dialog och samverkan, se bilagda förslag till arbetsgång.

6.3. Älgförvaltning utanför älgskötselområdena

Skogsindustrierna tillstyrker regeringens förslag. Vi vill bara påtala att avskjutningsmålen i en adaptiv älgförvaltning kan förändras under pågående jakt. Detta kan påverka synen på om det är en överträdelse att skjuta fler djur än den ursprungliga tilldelningen.

6.4 Överklagande

Skogsindustrierna tillstyrker regeringens förslag.

6.5 Samernas jakt efter älg

Skogsindustrierna tillstyrker regeringens förslag. Det är olyckligt att dubbelregistreringen blir kvar utanför älgskötselområdena men vi har ingen annan lösning på problemet. För att behålla balansen mellan markägare och jaktutövare måste dock markägaregruppen ha ytterligare en plats i förvaltningsgrupperna.

6.6 Inventering och rapportering

Skogsindustrierna tillstyrker regeringens förslag.

7.1 IT-plattform och rapportering

Skogsindustrierna anser att älgdelen inom systemet viltdata.se bör vidareutvecklas i stället för att bekosta nyutveckling. En förutsättning är att systemet medger öppenhet för alla inom ett älgförvaltningsområde att löpande följa jaktutfallet per jaktlag inom området. Vi vill samtidigt varna för att i samma system bygga in andra funktioner än de som krävs för en fungerande älgförvaltning. Övriga funktioner inklusive länsstyrelsernas ekonomiadministration bör kunna använda viltdata.se som databas utan att behöva byggas in i systemet. Det nationella älgförvaltningsrådet är lämpligen styrgrupp för utveckling av en gemensam älgdatabas.

Det är en förutsättning för en adaptiv älgförvaltning att löpande rapportera skjutna älgar. Det är rimligt att det sker inom en vecka. I ett praktiskt fungerande system borde resp. älgförvaltningsgrupp kunna besluta om rapporteringsintensitet. Fällda

rovdjur rapporteras visserligen inom några timmar men en så snabb rapportering är onödig i ett framtida älgförvaltningssystem.

På samma sätt bör älgförvaltningsgruppen besluta om älgobs. En gemensam och enhetlig mall bör användas för denna rapportering.

7.2 Utbildning

Skogsindustrierna anser i likhet med regeringens förslag att utbildning behövs för att det nya förvaltningssystemet ska fungera. Att SLU engageras i framtagande av utbildning är bra men Svenska Jägareförbundets har en rikstäckande organisation som, om förbundet är intresserat av det, borde kunna driva den föreslagna utbildningen i samverkan med markägarna. Kunskap och acceptans för den ekosystembaserade synen är väsentliga framgångsfaktorer för att det framtida förvaltningssystemet ska fungera. Jägarförbundet har en viktig funktion att fylla i detta men det förutsätter att man får medel för att genomföra .

8. Jakttider på älg

I remissvaret på utredningen ”Uthållig älgförvaltning i samverkan” föreslår Skogsindustrierna att brunstuppehållet i norra Sverige tas bort och att sydgränsen för septemberjakten flyttas söderut. Vi har inte fått gehör för detta men konstaterar att regeringen föreslår att jakttiden inte ändras, utredningen föreslog en kortning av septemberjakten till den 23 september. Det är viktigt att älgjaktstiden inte begränsas.

9. Skydds jakt efter älg

Skogsindustrierna tillstyrker regeringens förslag.

10. Nationellt råd för älgförvaltning

Skogsindustrierna tillstyrker regeringens förslag.

11. Finansiering

Skogsindustrierna tillstyrker regeringens förslag.

12. Konsekvenser

Skogsindustrierna har inga kommentarer till regeringens förslag.

13. Författningskommentar

Skogsindustrierna har inga kommentarer till regeringens förslag förutom den tidigare angivna synpunkten att älgskötselområdenas storlek mätt som avskjutning inte bör skrivas in i lagtexten.

Mårten Larsson
Skogsdirektör

Möjlig arbetsgång vid fastställande av ett års avskjutningsmål inom älgförvaltningsområde

Grunden i den nya älgförvaltningen är att avskjutningsmål formuleras med hjälp av bästa tillgängliga faktauppgifter. Den faktiska avskjutningen bör bli densamma som målet, för att förvaltningsbesluten i den adaptiva förvaltningen ska kunna utvärderas och successivt förbättras. Av praktiska och ekonomiska skäl kommer nödvändiga uppgifter för uppföljningsbara förvaltningsbeslut att finnas på nivån älgförvaltningsområde (ÄFO), men inte för de mindre delområdena (älgskötselområden, jaktlag etc) inom ett sådant. De adaptiva förvaltningsbesluten, med nödvändig uppföljning, kan därför endast tas på ÄFO-nivån.

Delområdenas roll

Delområdena har dock en viktig funktion i beslutsprocessen genom att de tillhandahåller uppgifter om avskjutning, älgobs, spillningsinventeringar mm, samt har kännedom om lokala förutsättningar inom sitt område. Utifrån dessa bör de ge älgförvaltningsgruppen (ÄFG) i ÄFOt ett preliminärt önskemål om egen avskjutning den kommande säsongen. Detta preliminära mål måste de dock vara beredda att justera efter ÄFGs sammanställning för hela ÄFOt.

Älgförvaltningsgruppens roll

De egna jaktupplevelserna i ett delområde, ger dock inte överblicken över hela den lokala älgpopulation som ÄFOt utgör och som jägarna gör sitt jaktuttag ur. Summan av delområdenas önskemål om den kommande säsongens jaktuttag, måste därför stämmas av mot det övergripande avskjutningsmål, som ÄFG kommer fram till vid sin samlade analys av alla tillgängliga underlag. ÄFGs mål grundas på allt tillgängligt beslutsunderlag för hela populationen och dess förutsättningar i ÄFOt. I detta skede görs även en bedömning av om och hur avskjutningen grovt behöver differentieras mellan delområden.

Om delområdenas summerade önskemål om avskjutning avviker från ÄFGs, måste delområdenas mål justeras så att de tillsammans blir lika med ÄFGs. Hur denna justering ska ske är upp till respektive ÄFG att besluta. Det totala avskjutningsmålet utgör därefter det mål som alla jaktlag i ÄFOt har ett kollektivt ansvar att uppnå.

De reviderade preliminära avskjutningsmålen för delområdena, gäller vid jaktens början. Varje ÄFO bestämmer efter hur lång tid man behöver stämma av hur avskjutningen utvecklas i området. Så länge allt pekar på att ÄFOts totala avskjutningsmål kommer att uppnås, vidtas inga åtgärder för att omfördela avskjutningen. ÄFG har emellertid mandat att fördela om det preliminära avskjutningsmålet, om den bedömer att det är nödvändigt för att målet ska nås. Alternativt kan den införa avlysningsjakt inom ÄFOt på återstående älgar upp till det totala målet.

Ur älgförvaltningens perspektiv spelar det ingen roll var inom ÄFOt älgarna skjuts, men det är avgörande för den adaptiva förvaltningen att det totala målet respekteras och uppnås.

Länsstyrelsens roll

Länsstyrelsens roll blir att övervaka att den beskrivna processen fungerar. Länsstyrelsen ska inte ta några beslut om hur många älgar som ska finnas eller skjutas, utan bara se till att processen fungerar. Den viktigaste avstämningen är att ÄFGs formulerade totala avskjutningsmål har uppnåtts när jakten avslutas. Detta är administrativt mycket enkelt när ett datorbaserat rapporteringssystem är i drift. ÄFOn som inte klarar uppgiften bör bli föremål för riktade åtgärder från länsstyrelsen.

Länsstyrelsens jakthandläggare bör varje år rapportera till Viltförvaltningsdelegationen hur de olika ÄFOna fungerar. Det bör dock vara landshövdingens beslut, varken delegationens eller enskilda tjänstemäns, om åtgärder ska sättas in mot områden som inte fungerar och vad åtgärderna ska innebära. En möjlighet är också att till Viltförvaltningsdelegationen knyta ett Älg-AU bestående av representanter för markägare och jägare. (klövviltsutskott). Detta AU har huvudansvaret för att till ÄFG inom varje ÄFO nominera lämpliga och kunniga personer som kan bidra till en väl fungerande förvaltningsprocess. I de fall en ÄFG inte fungerar bör frågan lösas via Älg-AU.

Viltförvaltningsdelegationens roll

En uthållig ekosystemförvaltning måste byggas upp underifrån i näringskedjan. Därför kommer de samlade förutsättningarna för rovviltförvaltningen att skapas av älgförvaltningsbesluten i ÄFOna. Denna är i sin tur beroende av foderproduktionen för älgarna och balansen med det ekonomiska skogsbruksintresset. Den samlade älgavkastningen som blir resultatet av älgförvaltningen är sedan tillgänglig för människor och rovdjur att dela på.

Viltförvaltningsdelegationen bör därför aldrig ta några beslut som avser antal älgar som ska finnas, eftersom delegationen aldrig kommer att ha bättre underlag för dessa beslut än de som finns i ÄFOna.

Delegationen ska försäkra sig om att ÄFOnas förvaltning fungerar enligt ÄFOnas egna beslut. Till stöd för detta får de länsstyrelsens jakthandläggares årliga rapport enligt ovan.

Om flera ÄFOn misslyckas i sitt älgförvaltningsarbete, bör delegationen diskutera vilka åtgärder länsstyrelsen bör överväga, för att förbättra älgförvaltningen. Vägledande för diskussionen är lämpligen propositionen om den nya älgförvaltningen.

Rovdjur

Rovdjursförekomst kommer alltid att innebära störning i jaktutövningen. Det är emellertid ingen som kan tala om med någon stor precision var vargrevirgränser

går när älgjakten inleds. Däremot kan man nöjaktigt uppskatta hur stor del av ett vargrevirs predation som berör respektive ÄFO. Den totala predationen, inklusive eventuell björnpredation, räknas sedan av från ÄFGs beslutade avskjutningsmål, innan fördelning av återstoden sker på delområden.

På så sätt fördelas predationen mer lika mellan de jaktlag som delar på en älgpopulations avkastning.

Trafikdödade älgar och annan avgång

Älgar som dör av andra orsaker uppskattas och hanteras på samma sätt som de rovdjursdödade.

